

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 4. De diuersitate præceptorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

Præceptum diuersi generis comparatio in
se.

SECTIO III.

Nu. 33.

Quartum documentum est: præceptum naturale positium, & huic humanum cedere. Cuius ratio redditur, quod Christus sua lege noluerit quidquam de iure naturæ mutare; nec homo quidquam contra ius naturæ Deique voluntatem possit item mutare. Id quod intelligi debet procedere, quando duorum præceptorum materiarum concurrunt cum omnibus circumstantiis requisitis ad ipsorum obligationem; ita nimirum ut ius positium nihil operetur aliud circa materiam iuris naturæ, quam quod habeat suam, cum illa concurrentem: ut accidit cum ad succurrendum extremelaboranti, quod est iuris naturæ; omittitur Missæ auditio in die festo, quæ iuris est positium. Ratio vero cur debeat sic intelligi, est: quod si præceptum positium, circa naturale: aut humanum, circa diuinum ita operetur, ut aliquam circumstantiam tollat in ipsius materia, necessariam ad obligationem, tunc non cedat sed vincat: non tanquam fortius & habens maiorem obligandi vim, sed tanquam remouens aliquid quod necessarium ei est ad inducendam obligationem.

Nu. 34.

Sic præceptum est naturale, rationisve naturalis obligatio, vitandiscandalum; sed interueniente duplici circumstantia, prout patet ex iis quæ dicta sunt in præced. lib. 14. in prior parte quarti capitis. Altera est, ut operatio illa, ex qua sumitur occasio peccandi, sit omnino voluntaria & libera, id est, fiat tantum ut operans obsequatur animo suo: altera vero ut occasio peccandi sumatur ex ignorantia, aut ex infirmitate, non ex malitia. Iam vero præceptum positium aliquid præcipiens, facit ut operetur quis, non ut obsequatur animo suo, sed ut alicui necessitati seruiat. Vnde concurrers cum antedicto præcepto de vitando scádalo tollit priorem circumstantiam ipsius: sitque fit ut non cedat eidem. Et ita, prout loco cit. annotauimus, puella ex cuius aspectu aliquis exardescit, non tenetur vitare tale scandalum, si ex præcepto Ecclesiæ ei adendum sit templum; ad Missam audiendam: vel si ille tali turpitudini ex malitia sit obnoxius. Similiter ius naturale, recte ratio præcipit studendum esse omni ope conseruationi Reip: sed cum hac circumstantia: dummodo aliud maius bonum non obstat: quæ circumstantiam cum contingat tolli per præceptum diuinum positium de seruando secreto in foro penitentiali (quando quidem bonum maximum omnium est: confessionem haberi in pretio, & malum maximum omnium ab illa homines alienos esse) fit ut ne quidem pro seruandâ reip. violandû sit tale secretum. De qua re dictum est ex instituto in præcedenti lib. 3. cap. 2. Eadem etiam naturalis ratio præcipit studendum esse conseruationi vitæ propriæ: sed cum hac circumstantia: dummodo maius bonum non obstat. Vnde Carthusianorum abstinentia à carnibus, etiam in periculo mortis, optime defendi potest: quia maius bonum est obseruare rigidam regulam in tota religione, quam damnum vitæ adferri vni ægroto.

CAP. IV.

De diuersitate præceptorum.

SUMMARIUM.

- 35 Diuisiones præcepti ex materia, & ex forma.
- 36 Diuisiones ex fine, & ex efficiente.
- 37 Peccata quæ nulli speciali virtuti repugnant.
- 38 Quando diuersorum præceptorum transgressione tantum committatur vnum peccatum, & quando plura.
- 39 Præceptum affirmatiuum semper includit negatiuum: hoc vero illud plerumq. quidem, sed non semper.
- 40 Vnde dictus Decalogus, ipsumq. esse compendium eorum omnium quæ agenda sunt, itemq. animæ quæ speculum.
- 41 In sacris literis commendatur Decalogi non modo cognitio, sed etiam obseruatio.
- 42 Requisita ut talis obseruatio sit fructuosa.
- 43 De quibus data sint præcepta Decalogi, & quam sit necessaria illorum cognitio.

44 Ratio denarij numeri præceptorum Decalogi.

45 Triplex discrimen in modo, quo eadem præcepta habentur traditam De. alogo.

46 Triplex ordo inter præcepta Decalogi.

Nu. 35.

Hæc diuersitas innascitur ex variis modis quibus diuiditur præceptum: præcipuos attigisse sufficiet sumptos ex ipsius causis. Primo igitur ex materia, præceptum diuiditur in generale & speciale: quorum illud iubet bonum, & vetat malum in genere: ut datum in Psal. 23. Diuerse à malo & fact bonum: vel in genere præcipit obseruationem mandatorum: ut datum Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hoc vero vel certæ atque specialis virtutis actum præcipit, vel specialis vitij actum prohibet. Quod rursus distinguitur in illud quod est de pertinentibus ad charitatem, & in illud quod de pertinentibus ad iustitiam: & in illud quod de pertinentibus ad ceteras virtutes.

Secundo, ex forma diuiditur præceptum: primo quidem, in affirmatiuum & negatiuum, quorum illud imponitur iubendo, & hoc inhibendo: seruandumq. est omni tempore, non item illud: sed iis tantum temporibus, quæ vel recta ratio ex inspectione circumstantiarum, vel Superioris decretum præscripserit: quod si difficultatis aliquid aliquando habeat, id declaratur cum de vnoquoq. tali præcepto in particulari agitur. Secundo vero ex forma, præceptum diuiditur in commune & in priuatum: quorum illud est, quod obligat totam communitatem, non singulos seorsum: ut præceptum matrimonij Gen. 2. Crescite & multiplicamini: & præceptum sacri ordinis Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Illud vero, priuatum inquam, est, quod omnes & singulos obligat: ut præceptum de diligendo Deo & proximo, & alia pene innumera.

Nu. 36.

Tertio, ex fine præceptum diuiditur in morale, quod ad rectam morum institutionem: ceremoniale, quod ad Deicultum: & iudiciale, quod ad iudicium inter homines pertinet. Quæ tria genera in omni sege fuerunt tam naturali, quam Mosaica & Evangelica: sed ita ut duo posteriora diuersa essent in diuersis legibus, & primum idem esset in omnibus.

Quarto, ex efficiente ad diuisionem legis diuiditur præceptum in naturale, supernaturale, humanum, & mixtum: quorum naturale complectitur omnia moralia, data de iis quæ secundum se bona sunt, aut mala: Supernaturale vero in lege Evangelica, in qua sola num. locum habet, continet quæ data sunt à Christo de Sacramentis. Humanum porro complectitur quodcumq. siue Ecclesiasticum siue ciuile: & est aut commune, quod pertinet ad omnes cuiuscumq. status: aut particulare, quod spectat ad certum hominum statum. Mixtum denique censeri potest consistere tunc omnia quæ sunt iuris gentium, tanquã partim naturalia, partim humana: eo modo quo expressum est in præced. lib. 13. num. 40. tum etiam tria prima Decalogi præcepta, partim naturalia, partim supernaturalia: hoc nomine, quod ipsa sint quidem maxime consentanea rationi naturali: ad ea tamen ratio ipsa attingere non possit, nisi lumine supernaturali (vt habet Sotus in 2. de iust. & iure, quæst. 3. art. 1.) sit illustrata, ob rei scilicet de qua dantur cellitudinem: quæ est summi veriq. Deicultus; radio magisterioq. supernaturali indigens, ut omnibus mortalibus, prout oportet, clarescat: quemadmodum ibidem Sotus loquitur: perinde ac secundæ tabulæ præcepta, respectu rudiorum indigent magisterio humano.

Nu. 37.

Circa primam diuisionem pro praxi in iudicio de peccatis: notandum est multa esse peccata, quæ cum non sint contra specialem virtutem, sed generaliter contra synderesim, rectamve rationem generali tantum præcepto, non alicui speciali, repugnare censentur: vt peccandi intentio in communi, est contra synderesim, quæ in genere dicitur malum esse fugiendum; & seipsum interficere, est contra rectam rationem, quæ id vetat; quantumcumq. fiat sine alterius iniuria, siue priuata, siue etiam communi Reipub. vt si quis esset Reipub. omnino inutilis, vel etiam perniciosus.

Nu. 38.

Notandum est secundo, peccatum quod committitur contra speciale præceptum contentum in generali, non nisi vnu esse, committitum vero contra plura specialia præcepta, esse plura peccata; iuxta Nauar. in Enchir. cap. 11. num. 4. Cuius

notabi-

notabilis prior pars confirmatur ex eo, quod alioqui peccatum contra quodlibet præceptum, duplex esset; cum omne præceptum speciale continetur sub generali. Posterior vero ex eo, quod præcepta distincta, quorum vnum non includitur in altero, cum distinctas imponant obligationes, transgressorem constituentur distinctarum culpæ reum.

Nu. 39. Circa secundam diuisionem, notandum est: præceptum affirmatiuum semper completi in se contrarium negatiuum; vt præceptum de honorandis parentibus; præceptum de nõ afficiendis illis iniuria. Ratio est: quia ex affirmatione alicuius, recte infertur negatio contrarij illius; vt lucundum est. Ergo non est molestum. Præceptum vero negatiuum completi quidem plerumq; contrarium affirmatiuum; vt præceptum de non curando, præceptum de restituendo rem alienam; non tamen semper; sicut nec semper ex negatione vnius sequitur affirmatio contrarij ipsius. Non enim recte sequitur, Paries non est albus. Ergo est niger: quia potest esse medio aliquo colore tinctus. Similiter nec sequitur. Teneor ex iustitia, nulli vitam aut bonam suam auferre. Ergo teneor ex iustitia omnibus vitam & bona sua cõseruare. Nam prohibitio malorum latius patet, quam præceptio honorum. Quæ doctrina est Soti in 2. de iust. & iure quæst. 3. art. 7.

Circa vltimam notandum est, in ea sub nomine præcepti naturalis comprehendendi decalogum: cuius respectu cum deinceps expositur sumus specialem rationem iudicandi de peccatis, consilium est nonnulla de eo præmittere notata digna.

Notanda de Decalogo.

PARS RELIQUA CAPITIS.

Nu. 40. Notandum igitur est primo, Decalogum ex numero præceptorum, quibus constat non habere: nempe ex decem verbis illis de quibus Exod. 34. ver. 28. dicitur; quod Moyses scripsit in tabulis, verba fœderis decem: sumpto nimirum verbi nomine pro sententia, seu dicto sententioso: vt sæpe fit in libro Prouer. vi. & in Actis Apostolicis cap. 20. cum D. Paulus ait Meminisse oportet verbi Domini Iesu, Beatius est dare quam accipere.]

Conferatur autem Decalogus vt ex Concilio Colonienfi habet Nau. in Enchir. cap. 11. num. 1. summa & compendium eorum omnium quæ Christianus debet agere; sicut symbolum Apostolorum summa est eorum omnium quæ idem debet credere: oratio dominica omnium eorum quæ debet à Deo sperare & petere. Itemque vt idem ex eodem Concilio tangit in sequenti num. 3. est quasi speculum quod baptizato traditur vt videat quantum per fidem acceptam renouet vitam suam; vel quantum declinauerit à via illa per quam Spiritus sanctus in baptismo acceptus, ipsum deducebat: & qua in re cadidam vestem, quam in eodem baptismo induit, maculauerit: seu quibus peccatis, contrariuendo voluntati Dei, cuius obsequio per baptismi susceptionem mancipatus est, animam suam contaminauerit: aut à quibus peccatorum fordibus, per sacramentum Pœnitentiæ abluendam per purgandamq; habeat. In quem usum necessarium esse Decalogum significatur per illud ad Romanos septimo, Concupiscentiã nesciebam, nisi lex diceret Non concupisces:] & illud Deut. 4. Hæc est vestra sapientia & intellectus coram populis, vt audientes vniuersi præcepta hæc dicant. En populus sapiens & intelligens.] Quæ verba aperte etiam ostendunt Decalogum sic continere rudimenta pietatis & iustitiæ tradita populo Israelitico; vt etiam contineant perfectam pietatem & iustitiam; iuxta illud Ecclesiasticis cap. 12. Deum time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo.

Cauere autem inde inferre nihil esse ex obligatione faciendum nisi expressum in Decalogo, nam tenemur Deum super omnia diligere, & proximos sicut nos ipsos; & multa alia facere de quibus nulla est in illo mentio, & vt recte admonet in citato num. 1. Nau. sed tantum concludit Decalogum cõstare iis præceptis ad quæ cætera omnia ad pietatem & iustitiam pertinentia reuocentur, tanquam illorum principia aut conclusiones.

Nu. 41. Notandum est secundo, In sacris commendari nobis Decalogi non modo cognitionem, sed etiam iugem, assiduamq;

considerationem; per illud Deut. 6. Eruntq; verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corda tua; & meditaris sedens in domo tua, & ambulans in itinere; dormiens atque cõurgens:] & illud Psal. 1. Sed in lege Domini voluntas eius & in lege eius meditabitur die ac nocte.] Atq; considerationem; nõ quidem nudam, sed coniunctã cum obseruatione ipsius: cum dicitur Psal. 107. Iustitia illius in filiis filiorum eius qui seruant testamentum eius: & memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea:] & Luc. 11. Beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud:] & cap. 12. Seruus sciens voluntatem domini & non faciens, plagis vapulabit multis:] & ad Rom. 2. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum; sed factores legis iustificabuntur:] & Iacobi cap. 1. Estote factores verbi & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos:] & cap. 4. Scienti bonum & non facienti peccatum est illi:] & Petri 2. Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum cõverti ad eam quod illis traditum est sancto mandato:] & 1. Ioann. 2. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est.]

Ceterum vt fructuosa sit talis obseruatio exigitur vt fiat ex charitate sine qua nihil ad æternam vitam obtinendam prodesse potest vt manifestum est, x. priori ad Corinth. cap. 13. Secundo, vt fiat quoad omnia mandata. Nam sicut ille qui vel vni tabulum arte fidei non credit, fidem non retinet ad salutem necessariam: ita quicumq; totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus, inquit D. Iacobus in cap. 2. sive Epistole; significans nihil ad æternam salutem prodesse obseruationem præceptorum, et qui vel vnicum transgreditur obligans ad mortem. Quod & ratio confirmat, quia per talem transgressionem exciditur ab ipsa æterna salute, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Tertio, vt fiat cum perseverantia vsq; in finem. iuxta illud Matth. 10. & 24. Qui perseverauerit vsq; in finem, hic saluus erit.

Notandum est tertio, in Decalogo non dari expresse præcepta de omnibus actibus virtutum & vitiorum; sed de iis qui patent, quique omnibus, quantumcunque rudibus facile inculcari, & in promptu esse possunt. Neq; immerito, cum illius notitia, sicut & symboli Apostolici, sit ad salutem necessaria: quæ si loquidem ignorata, seruari nequeant; & ad ea obseruanda obligemur tum iure naturæ, quod immutabile est: tum iure diuino cõtinuo, multo arctiore quam in veteri lege: vt patet ex cap. 5. D. Matth. vbi Christus Dominus Decalogum renouat: in auctiore arctioreq; forma, quam antea esset; præmissa illa duplici sententia. Non vni soluere legem sed adimplere, id est, perficere; Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum; non intrabitis in regnum celorum. Vnde sequitur, omnes Christianos qui ad annos discretionis venerint, rationisq; usum habuerint, sicut tenentur obseruare, ita teneri scire Decalogum, non quidem eo ordine, ac verbis quibus in Catechismo proponi solet (pro quo multos authores Thomas Sanchez refert in opere morali lib. 2. cap. 3. númer. 16.) sed quoad illius substantiam, est, quoad iusta aut vitia in illo; ita vt interrogati valeant respondere, Deum esse timendum & colendum super omnia: Non esse peierandum. Honorem esse deferendum parentibus; & sic de alijs.

Notandum est quarto, denarij numeri præceptorum Decalogi non posse reddi meliorem rationem, quam diuinam voluntatem. Quia tamen ipsa voluntas diuina semper est rationi conformanea: istam vt accommodatam ad captum nostrum adferunt Theologi, sumptam ex eorundem præceptorum fine; quæ est erudire homines in iustitia, tum erga Deum, tum erga proximum; vt cuius re reddamus quod ei debetur. Tria sunt autem quæ debemus Deo; primum peculiaris cultus quæ vlli alteri deferre, prohibemur 1. præcepto: secundum reuerentia ob quam 2. præcepto prohibemur nomen ipsius in vanum sumere: tertium, famulatus & obsequium, cui certum tempus tribuere iubemur 3. præcepto. Proximi vero nostri sunt duplices: alij quidem quibus singulariter debitorum sumus, eo quod ab eis maxima bona acceperimus: quales sunt parentes, à quibus post Deum, habemus vitam, quæ maximam est bonorum temporalium; vnde illis quarto præcepto iubemur honorem exhibere. Alij vero, quibus etiam beneficia non debeamus, tenemur tamen

eis non nocere, quod cetera praecepta iniungunt: quintum quidem, ne eis noceamus in persona propria, vitam auferendo, aut quacumque ratione corpus mutilando: sextum vero, ne eis noceamus in persona coniuncta; proli, aut vxoris. Et demum reliqua se eis noceamus in bonis externis; neque opere, quod septimum cauet: neque verbo quod octauum prohibet; neque etiam cogitatione, quod nonum & decimum ventant: illud quoad personam coniunctam; & hoc quoad cetera bona externa.

Nu. 45. Notandum est quinto, triplex discrimen conueni in modo quo decem haec praecepta habentur tradita in Decalogo Exod. 20. Primum est, quod primo & tertio addatur ratio, non item ceteris: primo quidem, per illud. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti de domo seruitutis. Tertio vero per illud, Sex enim diebus fecit Dominus caelum & terram & mare & omnia quae in eis sunt & requieuit die septimo. Secundo est, quod primo & quarto adiungatur praemij propositio, non item ceteris. Primo quidem per illud: Faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me, & custodiunt praecepta mea. Quarto, vero per illud: Ut sis longeuus super terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Tertium est, quod primo & secundo subiungatur comminatio poenae: non item ceteris. Primo quidem, per illud; Visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem iis qui oderunt me. Secundo vero per illud, Nec enim infontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei sui frustra. Quorum discriminum rationes qui uolet, uidere potest apud Sotum in 2. De iust. & iure quaest. 3. art. 7.

Nu. 46. Notandum est postremo: triplicem inter eadem praecepta ordinem cerni in Decalogo. Primus est communis omnium; qui consistit primo, in eo quod cum essent scripta in duabus tabulis ex cap. 31. Exod. in fine, & ex seq. cap. 32. vers. 15. praecepta prioris tabulae praecedant praecepta posterioris, duplici de causa: tum quia illa continent dilectionem Dei; & haec dilectionem proximi: quae minus digna est: tum quia illa hominem, cuius uita militia est super terram Iob. 7. ordinant ad Deum, tanquam ad summum suum Principem; & haec ad homines tanquam commilitones: consentaneumque est milites prius institui in ordine ad Principem, quam ad se inuicem; ut recte argumentatur Sotus in 2. De iust. & iure quaest. 3. art. 6. conclus. 1. Consistit secundo in eo, quod cum in unaquaque tabula sit tantum unum praeceptum affirmatiuum, ipsum ponatur ut loco in 1. tabula; ordine scilicet executionis: in 2. uero tabula primo loco ponatur, ordine nimirum dignitatis & intentionis.

Vbi aduerte praecepta affirmatiua esse negatiuis priora dignitate & intentione legislatoris: siue in eadem, siue in diuersa materia: quoniam illa instituta sunt ad imbuendas uirtutibus animas nostras: & haec ad easdem repurgandas a uitiis; quorum illud de se perinde habet se ad istud, ac plantatio uinae ad euulsionem uicperium, a quibus agrum repurgari, ipsa requirit. Vnde Ieremias quarto dicitur Nouate uobis nouale, & nolite serere super spinas & tribulos. Execu-

tionem uero, negatiua sunt priora affirmatiuis, cum sicut auulsio uicperium ab agro est prior plantatio uinae in illo, ita etiam prius sit uicperium exulsi, quam uirtute indui: quod factus indicari uidetur per illud Psalm. 33. Diuerte a malo & fac bonum; & illud Isaia. 1. Qui scite agere peruerse, discite bene facere.

Consistit postremo in eo, quod praecepta de operibus antecedant praecepta de uerbis: & haec praecepta de cogitationibus. Cuius rei ratio esse potest, quod ceteris partibus grauiora & parentiora sint mala opera, quam uerba: & haec, quam cogitationes: ut occidisse quam minitatum esse mortem, & hoc quam cogitasse occidere.

Secundus ordo cuius meminit Sotus in 2. De iust. & iure quaest. 4. art. 2. ad 1. est proprius praeceptorum primae tabulae: ut primum sit de non deferendo alteri, quam Deo, cultum huic soli debitum: quod ad cordis fidelitatem pertinet. Secundo uero, de non assumendo nomen Dei frustra: quod ad oris ueritatem spectat. Tertium demum, de exhibendo illi famulatum & obsequium: quod ad probitatem morum reducit. Cuius ordinis ratio reddi potest quod grauius peccat qui cultum debitum negat Deo & alteri deserit: quam qui se irreuerenter erga illum gerit: & qui hoc facit, quam qui negligit ei seruire in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus suis.

Tertius ordo est, proprius praeceptorum secundae tabulae, quo illud de honorandis parentibus praepositur ceteris tanquam dignius ac maioris obligationis: cum etsi teneamur nulli nocere non teneamur tamen omnibus benefacere; sed specialiter parentibus, a quibus uitam accepimus. Vnde & de debito eis reddendo datum est praeceptum affirmatiuum, cum de reddendo aliis, praecepta omnia data in Decalogo; sint negatiua. Quae eidem affirmatiua subiunguntur hoc ordine, ut prius ponantur data de operibus, quam de uerbis: & prius data de uerbis, quam data de cogitationibus; & inter data de operibus, illa quae maius malum prohibent. Quia igitur maius malum est laedere proximum in persona propria adimendo illi uitam: quam in persona coniuncta proli vel vxoris, adimendo illi proli certitudinem & coniugij fidem: hocque porro maius malum est, quam laedere illum in bonis externis: fit ut quarto praecepto de honorandis parentibus succedat proxime quintum de non occidendo; tum sextum, de non adulterando; tunc deinde septimum de non furando. Quibus tanquam datum de uerbis, subiungitur octauum, de non dicendo falsum testimonium; & ultimum locum tenent nonum, de non concupiscenda re aliena: quorum illud huic praepositur, eadem ratione qua sextus praepositur septimo: quoniam illis in materia quam prohibent communicant. Haecque haecenus dicta sint ad intelligendam rationem iudicandi de peccatis habito respectu ad praeceptum in communi. Quae uero faciunt ad eam intelligentiam habito respectu ad unum quodque praeceptum in particulari, tradenda sunt deinceps.